

Vergaderjaar 2011–2012

27 830

Materieelprojecten

Nr. 100

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 mei 2012

INLEIDING

Met mijn brief van 26 september 2011 (Kamerstuk 27 830, nr. 91) heb ik de Kamer geïnformeerd over de behoeftestellingsfase (A-fase) van het project *Maritime Ballistic Missile Defence* (MBMD). Het betreft de modificatie van de SMART-luchtwaarschuwingradar (SMART-L radar) waardoor de Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LC-fregatten), naast de Patriot-luchtverdedigingscapaciteit, een Nederlandse bijdrage leveren aan de bescherming tegen ballistische raketten.

Met de brief van 7 oktober 2011 (Kamerstuk 27 830, nr. 93) heb ik mijn voornemen om de voorstudiefase (B-fase), de studiefase (C-fase) en de verwervingsvoorbereidingsfase (D-fase) in een brief te combineren toegelicht. Met deze brief informeer ik u over de resultaten van de gecombineerde B, C en D-fase van het project MBMD.

Achtergrond

In 2005 is de Navo begonnen met het *Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence* (ALTBMD-) programma. Het doel van dit programma was in eerste instantie de ontwikkeling van een commandovoeringssysteem voor de verdediging van expeditie-eenheden tegen tactische ballistische raketten. Met mijn brief van 10 november 2010 (Kamerstuk 28 676, nr. 118) heb ik de Kamer geïnformeerd over de twee delen van het raketverdedigingssysteem. Het eerste deel bestaat uit *lower layer*-systemen (waaronder Patriot) die een relatief klein bereik hebben voor bescherming tegen raketten voor korte afstanden. Het tweede deel bestaat uit *upper layer*-systemen die een groter bereik hebben voor de bescherming tegen raketten voor de lange afstand. Voor de onderschepping van een raket op de lange afstand zijn luchtwaarschuwingradars nodig met een groot bereik die een voorwaarschuwing (*early warning*) kunnen geven. De gemodificeerde SMART-L voorziet in de informatiebehoefte

voor de inzet van *upper layer*-systemen. Daarnaast kunnen hierdoor de prestaties van *lower layer*-systemen, zoals Patriot, worden verbeterd.

Nederland kan met het project MBMD een waardevolle bijdrage leveren aan de Navo-capaciteiten. Tijdens de Top van Lissabon in november 2010 is besloten het ALTBMD-programma uit te breiden door de ontwikkeling van een raketverdedigingscapaciteit voor de bescherming van de bevolking en het bondgenootschappelijk grondgebied in Europa. De Navo ontwikkelt de commandovoering, terwijl de sensoren zoals de gemodificeerde SMART-L en anti-raketsystemen zoals de Patriot, op nationale basis worden geleverd. Naar verwachting zal tijdens de Navo-top in mei 2012 in Chicago een *Interim Ballistic Missile Defence Capability* operationeel worden verklaard. Hierover bent u geïnformeerd door de minister van Buitenlandse zaken en mij met de brief 11 mei 2012 met het kenmerk DVB/VD-073/12).

BEHOEFTE

Kwalitatieve behoefte

In de gecombineerde B, C, D-fase is de kwalitatieve behoefte nader onderzocht. Gebleken is dat het systeem moet beschikken over de volgende functionaliteiten.

Early warning. De gemodificeerde radar moet ballistische raketten zo vroeg mogelijk kunnen waarnemen, ook buiten de dampkring. Vervolgens moet de radar de raketten zo lang mogelijk nauwkeurig kunnen volgen. Daarnaast zal de SMART-L radar een groot bereik moeten hebben om gebieden te bestrijken die ver van zee zijn gelegen. Voor tijdige waarneming is onder andere een voorwaartse positie van de *early warning* radar vereist. Vaak zijn schepen daarvoor geschikt.

Informatie-uitwisseling. Het LC-fregat met de gemodificeerde radar moet de verschillende verdedigingssystemen kunnen ondersteunen die inmiddels aan de Navo zijn aangeboden, zoals de Nederlandse Patriot-verdedigingscapaciteit en de Amerikaanse systemen *Terminal High Altitude Area Defense* (THAAD) en *AEgis Ballistic Missile Defense*. Daartoe moet het LC-fregat na de modificatie met de verschillende systemen gegevens snel kunnen uitwisselen.

Berekening ballistische baan. Op grond van de waargenomen beweging van de doelraket moet de ballistische baan kunnen worden berekend om een nauwkeurige schatting te kunnen maken van de plaats van de inslag en van de plaats van de lancering. Dit is van belang om de inzet van de verdedigingswapens te coördineren. Daarnaast kan deze informatie worden gebruikt voor de bewijsvoering bij vermeende schendingen van het internationale recht.

Voorkomen van verzadiging. Om de trefkans van ballistische raketten te verhogen zal de vijand mogelijk proberen de beschermingssystemen te verzadigen door meerdere ballistische raketten tegelijk af te vuren. De SMART-L radar moet daarom meer doelen tegelijk kunnen waarnemen en volgen. Hiervoor moet de radar kunnen waarnemen binnen een voldoende brede hoek.

Combat Management System. Voor de modificatie van de SMART-L radar is aanpassing nodig van de hardware en van de software van het *Combat Management System* (CMS) van de vier LC-fregatten. Ook moet het CMS worden voorzien van een satelliet- en dreigingsdatabase. Met behulp van de aangepaste software en de database kan het CMS uitsluiten dat het bij

een waargenomen doel om een satelliet gaat en kan het type ballistische raket worden bepaald.

Combinatie met zelfverdediging. Het LC-fregat zal de verdediging van het eigen schip of van een verband van schepen moeten kunnen blijven uitvoeren. Na de modificatie van de SMART-L radar kunnen de verdedigingstaken en de taken voor de ballistische bescherming gecombineerd uitgevoerd worden.

Kwantitatieve behoefte

Door een modificatie van de SMART-L radar aan boord van de vier LC-fregatten kan Defensie te allen tijde beschikken over een MBMD *early warning* capaciteit met een groot bereik. Hierdoor kunnen maximaal twee LC-fregatten een langdurige missie uitvoeren. Tegelijk kan onderhoud worden verricht aan een LC-fregat en kan een LC-fregat operationeel gereed worden gemaakt. Hierdoor is na de voltooiing van de modificatie steeds op de korte termijn een LC-fregat beschikbaar voor inzet.

VERWERVING

Thales Nederland heeft de SMART-L radar ontwikkeld, gefabriceerd en geleverd. Daarnaast ontwikkelt Thales Nederland de technologie voor de modificatie ten behoeve van de MBMD en is zij intellectueel eigenaar. Er is maar één aanbieder op de markt aanwezig, waardoor alleen Thales Nederland kan voorzien in de behoefte aan luchtverdedigings- en voorwaarschuwingcapaciteit tegen ballistische raketten. Hierdoor heeft geen concurrentiestelling plaats gehad. Wel heeft de Audit Dienst Defensie (ADD) de offerte van Thales Nederland onderzocht. Het door Thales Nederland aangeboden product is vrijwel geheel in overeenstemming met de eisen van Defensie. Afwijkingen aan de eisen van Defensie zijn tijdens de onderhandelingen aangepast door de leverancier. Het contract kan binnen het projectbudget worden gefinancierd. Over dit budget bent u geïnformeerd met de A-brief en de financiële bijlage van 26 september 2011. Met het Marinebedrijf en het *Centre for Automation of Missioncritical Systems-Force Vision (CAMS FV)* zijn afspraken gemaakt over kennisuitwisseling en de advisering op technisch gebied. De kosten die hiermee gemoeid zijn maken deel uit van het projectbudget.

FINANCIËN

Investering

Met het project is een budget gemoeid van € 116,0 miljoen (prijspeil 2011). Het projectbudget bestaat uit het bedrag voor het contract met Thales Nederland. Dit betreft de ontwikkeling, de productie en de modificatie van de radars en het CMS, aanpassing van de testopstelling van het Marinebedrijf en de logistieke ondersteuning bestaande uit onder meer initiële reservedelen, technische opleidingen, documentatie en softwarelicenties. Daarnaast betreft het projectbudget de ondersteuning door het Marinebedrijf en het CAMS FV, het gebruik van testdoelen en overige materiaalkosten alsmede een risicovoorziening.

Voor de exacte financiële aspecten van het project verwijs ik naar de bijgaande commercieel vertrouwelijke brief¹ met kenmerk BS2012016240. De gegevens over het projectbudget dienen vertrouwelijk te blijven met het oog op de onderhandelingspositie van Defensie.

---

¹ De VERTROUWELIJKE BRIEF is ter vertrouwelijke inzage gelegd, alleen voor de leden, bij het Centraal Informatiepunt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Exploitatie

Over de exploitatiekosten van de huidige radar bent u geïnformeerd in de commercieel vertrouwelijke bijlage bij de A-brief van 26 september 2011. Onlangs is gebleken dat de exploitatiekosten hoger zullen uitvallen. In de A-fase zijn de exploitatiekosten namelijk berekend op grond van het prijspeil 2009. In de gecombineerde B, C, D-fase zijn deze exploitatiekosten berekend op grond van het – hogere – prijspeil van eind 2011. Daarnaast werkt Nederland momenteel met Denemarken en Duitsland samen bij de instandhouding van de radars. Dit leidt voor de drie landen tot een besparing op exploitatiegebied. Na de modificatie verschilt de Nederlandse SMART-L van de radar van Denemarken en Duitsland. Zolang beide landen een ongemodificeerde radar gebruiken zullen de exploitatiekosten voor Defensie hoger zijn. Voor de exacte bedragen verwijs ik naar de bijgaande commercieel vertrouwelijke brief.

Defensie onderzoekt de mogelijkheden om het onderhoud aan de gemodificeerde SMART-L grotendeels uit te besteden aan Thales Nederland op grond van een meerjarige *Performance Based Logistics* (PBL) overeenkomst. Het doel van deze PBL-overeenkomst is een verbetering van de inzetbaarheid van de technische systemen en een verlaging van de kosten tijdens de levensduur. Een PBL-overeenkomst met Thales Nederland stimuleert de leverancier ook om al in de ontwerpfase rekening te houden met de instandhoudingskosten. Afhankelijk van het overeen te komen prestatieniveau zullen de instandhoudingskosten worden vastgesteld. Het onderhoud aan boord van de schepen zal bij inzet door Defensie worden uitgevoerd. De beoogde PBL-overeenkomst zal apart worden gesloten van het contract voor ontwikkeling en productie van de SMART-L radars. Hierdoor kan Defensie eerder beginnen aan de realisatiefase van het project. In het contract voor de ontwikkeling en de productie van de radars zijn bepalingen opgenomen over de financiële kaders en de producteisen, op grond waarvan de PBL-overeenkomst kan worden gesloten.

PROJECTRISICO'S

Product. De technologie waarmee de radar wordt gemodificeerd is in 2006 met succes beproefd. Deze moet nog wel worden geïmplementeerd in de SMART-L radar. De technische risico's worden als gemiddeld beschouwd.

Tijd. Door de implementatie van de technologie in de SMART-L radar kunnen aanloopproblemen tijdens de beproevingen leiden tot een vertraging van het project. Het risico van vertraging zal worden beperkt door afspraken tussen de Defensie Materieel Organisatie, de leverancier, de defensiebedrijven en de operationele commando's. Dit risico wordt daardoor als gemiddeld beschouwd.

Geld. In het contract is een vaste prijs opgenomen voor de ontwikkeling en de productie van de SMART-L radar. De mogelijkheden van een PBL-overeenkomst met Thales Nederland worden, zoals gezegd, onderzocht. Defensie heeft nog weinig ervaring opgedaan met dit soort contracten voor scheepssystemen. De overeenkomst met Thales Nederland zal binnen de financiële kaders en op grond van de vastgestelde producteisen van het contract worden gesloten. Hierdoor wordt dit risico als gemiddeld beschouwd.

OVERIGE ASPECTEN

Gerelateerde projecten

Het project MBMD is gerelateerd aan het project Instandhouding LC-fregatten. Naar verwachting zult u in loop van 2012 geïnformeerd worden over de A-fase van dit project. De werkzaamheden van beide projecten zullen zoveel mogelijk gelijktijdig tijdens het voorziene reguliere meerjarige onderhoud worden uitgevoerd.

Daarnaast is het project gerelateerd aan het defensiebrede project Nieuwe Generatie Identificatiesystemen (NGIS). Naar verwachting zult u in 2013 over de A-fase van dit project worden geïnformeerd. De SMART-L antenne heeft naast de radar ook een identificatiesysteem om de identiteit van andere schepen en vliegtuigen vast te stellen. Dit systeem zal als onderdeel van het project NGIS worden gemoderniseerd.

Internationale samenwerking

Naast Nederland gebruiken vijf andere landen de SMART-L radar of een afgeleid type radar, zoals de S-1850. Het betreft Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Italië. Zoals aangekondigd in de A-brief en de antwoorden op de vragen over de A-brief (25 oktober 2011, Kamerstuk 28 830, nr. 94) wordt de samenwerking met deze landen intensief onderzocht, mede met het oog op de Navo-top in Chicago in mei. Denemarken en Duitsland hebben hun schepen eveneens met de SMART-L radar uitgerust en zij waren betrokken bij studies en proeven van een prototype van de modificatie in 2006. Met deze landen wordt momenteel ook samengewerkt op het gebied van de instandhouding. Het betreft onder meer het hoger onderhoud, de training en de gezamenlijke verwerving van reservedelen.

De bovengenoemde landen hebben blijk gegeven van hun interesse in de modificatie van SMART-L radar, maar hebben daarover nog niet besloten. Dit kan mogelijk nog enige jaren duren. Hierover zal pas na de voorziene tekening van het contract duidelijkheid ontstaan.

Bij de modificatie van de SMART-L radar is Nederland *launching customer*. Hierover bent u geïnformeerd met de A-brief van 26 september 2011, de antwoorden op de vragen over de A-brief en de bijlage bij de begroting van 2012 over de Defensie Industrie Strategie. Het zijn van *launching customer* sluit aan bij de vooraanstaande positie van Nederland op het gebied van radarontwikkeling. Daarnaast kan Nederland zich hierdoor presenteren als interessante partner bij internationale projecten. Voor andere landen kan dit een stimulans zijn om deel te nemen aan de ontwikkeling van raketverdedigingsmiddelen. Nederland wil dit jaar het contract sluiten en niet wachten tot het moment dat duidelijkheid ontstaat over de betrokkenheid van andere landen. Vooralsnog komen de ontwikkelingskosten voor rekening van Nederland. Hierbij is ook een regeling voor *royalty's* van toepassing. Indien andere landen de komende jaren volgen en de SMART-L modificatie verwerven, zal Nederland *royalty's* ontvangen. Het uitgangspunt blijft echter dat Nederland het project zelfstandig kan uitvoeren. Met de *royalty's* wordt momenteel in de begroting geen rekening gehouden. Als andere landen overgaan tot de modificatie, kan ook de samenwerking op het gebied van onderhoud en configuratiebeheer worden voortgezet.

Planning

Tijdens de gecombineerde B, C, D-fase en uit contacten met de leverancier is een nauwkeuriger beeld ontstaan over de planning van het project. De planning waarover de Kamer met de A-brief was geïnformeerd moet een jaar worden verschoven. De implementatie aan boord van het eerste LC-fregat zal naar verwachting in 2018 gereed zijn en die van het vierde en laatste LC-fregat in 2021. Voorafgaande aan de implementatie aan boord van het LC-fregat moet de meetopstelling van de radar worden aangepast. Daarnaast bestaat het ontwerpproces uit een aantal fasen. Iedere fase bestaat uit het ontwerpen en het bouwen van een meetopstelling en uit proefnemingen die voortdurend worden bijgesteld. Naar verwachting zullen de verschillende fasen van dit proces enkele keren herhaald moeten worden. Ten slotte zal de radar na plaatsing geïntegreerd worden in het *Combat Management System* van het LC-Fregat.

TEN SLOTTE

Door de modificatie van de SMART-L radar levert Nederland een belangrijke bijdrage aan de Europese en bondgenootschappelijke raketverdediging. Deze modificatie sluit aan bij de prioriteiten van de Navo en bij het *Smart Defence* initiatief in het kader waarvan landen worden aangemoedigd zich toe te leggen op specifieke, hoogwaardige capaciteiten.

Ik ben voornemens het contract over de modificatie van de SMART-L radar met Thales Nederland te tekenen. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden tot sourcing zal ik ook een instandhoudingsovereenkomst sluiten. Over deze resultaten zal ik de Kamer informeren in de reguliere rapportage over de voortgang van de sourcingagenda in het jaarverslag en de begroting.

De minister van Defensie,
J. S. J. Hillen